

Adolf Bibič

Pitanja koja je u svom prilogu pokrenuo kolega Visković vrlo su interesantna. Ona bi zahtevala dužu diskusiju. Ja ću se ovde nužno ograničiti samo na neke primedbe.

Što se tiče razlika između mene i druga Viskovića mislim da možemo uočiti najpre one razlike koje se temelje na nesporazumu i one koje su plod dubljih razmimoilaženja.

Nesporazum postoji, npr., u pogledu odnosa između normativizma u pravnim naukama i normativizma političke nauke kod nas. Ja nigde ne tvrdim kako je normativizam u politologiji posledica normativizma u pravnim naukama. Ono što u svojim tekstovima kažem jeste da je *tradicionalni* normativizam u pravnim naukama bio jedan od faktora, i mislim ne najznačajnijih, koji su tražili konstituiranje političke nauke. Tog se stava ni danas ne odričem.

Ako se danas usporede političke i pravne nauke, situacija se sigurno menja. Tačno je da su i u istoriji postojale jake sociološke tendencije u jurisprudenciji (Pašukanis, interesna jurisprudencija, itd.). Ali je i tačno da je za tradicionalne pravne nauke bilo više karakteristično gledanje na političke institucije kroz ustavno-pravnu normu nego kroz realne društvene odnose. Danas se, svakako, barem u nekim sredinama, stanje menja. I u pravnim naukama dolaze sve više do izražaja, i pod uticajem drugih društvenih nauka i razvoja empirijskih istraživanja, sociološki pristupi.

Ali to nikako ne znači da bi se zbog toga ili nekih drugih teoretskih razloga mogla poreći »autonomija« političke nauke. Mislim da je sasvim u pravu kolega Jantol kad ističe pozitivno dejstvo podele rada u društvenim naukama. Ako pogledamo razloge koji su uvetovali i uvetuju konstituisanje političkih nauka upravo kao institucionalno »autonomnih« nauka, onda se pokazuje ne samo da stoje svi razlozi koji su svojevremeno postojali, nego da su neki čak ojačali. Uzmimo samo ulogu politike u savremenom svetu, i kod nas, ulogu subjektivnog faktora, pa razvitak društvenih nauka i njihovih metoda, zatim potrebu za usmeravanjem kompleksnih društvenih i političkih procesa, nužnost da se društveni i politički odnosi

demokratizuju i da se politika i ekonomija, podružtvjavajući se, sve izrazitije povezuju, itd. Sve to govori o tome da politički faktor, u najširem smislu, sve više jača. Nije dakle slučajno što ima sve više društava koja institucionališu političku nauku kao autonomnu, ako hoćete, disciplinu. Samoupravljanje nikako ne negira tu tendenciju, nego čak traži nove zahvate političke nauke na područja koja su nekad shvaćana kao privatna ili strogo državna, itd. Samoupravljanje traži ulogu političke nauke, i drugih društvenih nauka, zbog spoznajnih, kulturnih i političkih razloga koji su, svakako, međusobno povezani.

Ako su u nekim drugim socijalističkim zemljama, gde se nekad takođe govorilo (kao u Sovjetskom Savezu) da političke nauke nisu potrebne, jer njihovu funkciju mogu da obavljaju nešto reformirane pravne nauke, takva shvatanja uglavnom prevaziđena, zar da kod nas obnavljamo takve teze? Jer ne može se poreći potreba za podelom rada u društvenim naukama, i u toj podeli potreba za politologijom. Ako bismo političke nauke ograničili u institucije neke druge društvene nauke, zar se ne bismo vratili onda gde smo nekad bili? Zar bismo mogli razviti sve funkcije političke nauke koje su potrebne našem društvu? Zar ne pokazuje i savremena institucionalna praksa da onde, gde političke nauke koegzistiraju u spoju sa vrlo jakim grupama drugih društvenih nauka teško razvijaju, npr., svoje istraživačke potencijale, svoje specifične politološke pozicije. Time, svakako, ne negiram potrebu da politološki studij bude i dalje tesno vezan za druge osnovne discipline niti negiram (moguće) pozitivno dejstvo drugih naučnih disciplina i smerova na političke nauke.

Ali teza koja političkoj nauci poriče pravo na »autonomnost« nije prihvatljiva. Pravne nauke, svakako, pokrivaju normativne i značajan dio političke stvarnosti. Ali politički odnos ne može se svesti na pravni odnos. On je mnogo obuhvatniji i traži ne samo vezu sa pravnim naukama, nego i sa ekonomskim, sociološkim, komunikološkim, psihološkim, istorijskim naukama, sa filozofijom, itd. Ako bismo prihvatili redukcionističke poglede, perspektive političke nauke bile bi vrlo tamne, a društvena praksa bila bi oštećena za (mogući) doprinos jednog područja koje se tek počelo razvijati i koje je svojim dosadašnjim rezultatima nagovestilo svoj značaj. Time se, razume se, ne negira potreba da se diskutira o profilu politologa, o njihovom broju, o problematici zapošljavanja, o otvorenim pitanjima istraživanja u političkim naukama, itd. Ali ta se pitanja, po mom dubokom ubeđenju, mogu konstruktivno rešavati ako polazimo od politologije kao naučne discipline, koja ima svoje mesto, kao i pravo, sociologija, ekonomija, itd., u sklopu savremene društvene nauke koja jeste, a još više to može postati, značajan faktor razvitka samoupravljanja u našoj zemlji.